

**Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym ks. dr. Rafała Kamińskiego
w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie prawo kanoniczne**

Stosownie do art. 218 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) stopień naukowy doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień naukowy doktora oraz posiada w dorobku osiągnięcia naukowe stanowiące znaczący wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym przypadku prawa kanonicznego, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a lub jeden cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzony, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

1. Główne osiągnięcie naukowe

Głównym osiągnięciem naukowym Habilitanta (z okresu po uzyskaniu stopnia doktora) jest monografia pt. *Narcyzm wrażliwy i jego wpływ na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Warszawa 2024, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2024, ss. 272.

To na wskroś oryginalne studium z zakresu kanonicznego prawa małżeńskiego (materialnego), wymagające uwzględnienia również aspektu psychologiczno-psychiatrycznego, zostało poświęcone szczególnemu zaburzeniu osobowości, które – jako jej patologia – może powodować niezdolność konsensualną, a tym samym nieważność małżeństwa. Autor, koncentrując swoją uwagę badawczą na jednym tylko typie narcyzmu:

narcyzmie *wrażliwym*, po części teoretycznej dokonał wnikliwej analizy dwudziestu ośmiu wyroków Trybunału Apostolskiego Roty Rzymskiej z okresu 1994 –2023, zakończonych zarówno stwierdzeniem nieważności małżeństwa, jak i jej niestwierdzeniem lub odstąpieniem od orzekania, z tytułu związanego z narcyzmem.

Podjęta tematyka opracowania wytyczyła cele badawcze Autora: 1) omówienie osiągnięć psychologii i psychiatrii w dziedzinie narcyzmu *wrażliwego*; 2) ukazanie procesu recepcji osiągnięć wymienionych dyscyplin w refleksji kanonistycznej nad podejmowanym zagadnieniem, w szczególności w odniesieniu do niezdolności konsensualnej; 3) dokonanie analizy orzecznictwa Roty Rzymskiej w odniesieniu do tytułów nieważności małżeństwa w obszarze niezdolności konsensualnej.

Struktura monografii obejmuje trzy rozdziały poświęcone kolejno: zjawisku narcyzmu („Fenomen narcyzmu”, s. 17-60), narcyzmowi *wrażliwemu* i jego wpływowi na nawiązywanie oraz budowanie relacji interpersonalnych w świetle antropologii chrześcijańskiej (s. 61-96) oraz wpływowi narcyzmu *wrażliwego* na nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej i w doktrynie prawa kanonicznego (s. 97-244). Gdy chodzi o rozdział trzeci, uderza w nim pewna dysproporcja, doktrynie kanonistycznej poświęcono zaledwie trzy strony (238-241). Każdy z rozdziałów kończy zwarte „Podsumowanie”.

W rozdziale pierwszym Autor ukazuje narcyzm jako zjawisko społeczne, szeroko opisane w literaturze przedmiotu, w szczególności od czterdziestu lat. Podkreśla więc wieloaspektowość tego fenomenu, związanego z egocentryzmem i egotyzmem, uwzględnia narcyzm w aspekcie fazy rozwojowej człowieka (dużo uwagi poświęca tutaj badaniom Zygmunta Freuda), ukazuje narcyzm jako cechę osobowości, co wiąże się z problemem wytyczenia wyraźnej granicy między narcyzmem mieszczącym się w normie a narcyzmem patologicznym, zwraca uwagę na specyfikę narcyzmu *wrażliwego* (odrębny typ narcystycznego zaburzenia osobowości), wskazuje przejawy narcyzmu jako cechy osobowości.

Znaczący jest wątek poświęcony narcyzmowi jako zaburzeniu osobowości, tylko bowiem patologiczna postać narcyzmu może stać się przyczyną niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa (cenne jest tutaj zaprezentowanie teorii Heinza Kohuta i Otto Kernberga, podobnie jak wskazanie klasyfikacji medycznych DSM i ICD).

Rozdział drugi opracowania został poświęcony narcyzmowi *wrażliwemu* i jego wpływowi na nawiązywanie relacji międzyosobowych w świetle antropologii chrześcijańskiej. Istotne jest tutaj wskazanie (w DSM) na dwa podtypy zaburzenia narcystycznego: wielkościowy i *wrażliwy*, które mają wiele cech wspólnych: roszczeniowość

i poczucie bycia osobą wyjątkową i uprzywilejowaną, a także lekceważenie innych osób i obniżona ugodowość.

Wskazując na specyfikę narcyzmu wrażliwego, ks. R. Kamiński przyjmuje za P. Winkem, że narcyzm wrażliwy wiąże się z mniej ostentacyjną koncentracją na sobie (osoby mniej pewne siebie, nieśmiałe, unikające konfrontacji, a jednocześnie wrogie, egocentryczne i mało empatyczne). Najistotniejszy czynnikiem odróżniającym ten rodzaj narcyzmu od typu wielkościowego jest poczucie wstydu.

Bardzo istotnym wątkiem rozdziału jest ukazanie cech narcyzmu wrażliwego: obniżone poczucie własnej wartości, niska samoocena (przy jednoczesnym narcystycznym poczuciu wyjątkowości, zaabsorbowaniu własną osobą oraz roszczeniowością), nieśmiałość, nastawienie obronne w kontaktach międzyludzkich, poczucie odrębności od innych oraz wrogość, odczuwanie lęku w swojej codzienności, narażenie na symptomy depresji, częste doznawanie wstydu i gniewu). Wielu badaczy dostrzega w narcyzmie wrażliwym dyspozycyjne związanie z wrogimi i gniewnymi odczuciami, tendencję do odczuwania narcystycznych furii, a nawet wściekłości (agresywne reagowanie jest spowodowane wstydem; jest to drugi „biegun” agresji), podejrzliwość, obniżony nastrój, obniżoną zdolność do radzenia sobie z uczuciem złości. Występuje też korelacja narcyzmu wrażliwego z neurotycznością (narcyzm wrażliwy może być czymś w rodzaju „zaburzonej neurotyczności”).

Wnikliwość Autora nakazuje mu sięgać do badań wielu psychologów i psychiatrów (badaczy klinicznych zajmujących się narcyzmem wrażliwym) prowadzących badania w interesującej go kwestii.

Znaczącym wątkiem tematycznym opracowania jest niewątpliwie ukazanie narcyzmu wrażliwego w świetle antropologii chrześcijańskiej.

Mając na uwadze obowiązującą zasadę, w myśl której biegły sądowy występujący w procesie *nullitatis matrimonii* obowiązany jest uznawać zasady antropologii chrześcijańskiej, a przynajmniej im się nie sprzeciwiać, Autor podkreśla, że musi o tym pamiętać sędzia rozpoznający sprawę. Zasadne jest więc pytanie o wpływ przemian społecznych i kulturowych na kształtowanie postaw narcystycznych, a tym samym na zdolność do nawiązywania prawdziwych relacji, w których konieczne jest składnie z siebie daru w budowaniu więzi małżeńskiej. Należy brać pod uwagę, że w niejednym przypadku „inna osoba jawi się dla narcyza jako odbicie dla niego samego” (s. 79). Zdaniem niektórych badaczy, przyczyną kryzysu relacji jest w głównej mierze właśnie narcyzm (kult samego siebie). Niezbędne więc jest odwoływanie się – na gruncie małżeńskiego prawa procesowego

– do psychologii i psychiatrii. Cenne są tutaj odniesienia Autora do enuncjacji Urzędu Nauczycielskiego Kościoła oraz do doktryny kanonistycznej (s. 81-82).

Uwagę czytelnika-kanonisty przyciąga szczególnie fragment rozdziału poświęcony wpływowi narcyzmu wrażliwego na nawiązywanie relacji międzyosobowych i na zdolność do zawarcia małżeństwa, podobnie zresztą, jak segment o wpływie narcyzmu wrażliwego na zdolność do zawarcia małżeństwa i budowania więzi małżeńskiej (sformułowanie to jest bardzo bliskie sformułowaniu samego tytułu książki !). Habilitant mówi tu o wpływie narcyzmu wrażliwego, w szczególności na sferę afektywną, poznawczą i seksualną. Znaczące jest jedno z końcowych zdań rozdziału: „W ogromnym uproszczeniu można stwierdzić, że niezdolność do zawarcia małżeństwa kościelnego przez narcyza wrażliwego wynika z jego niezdolności do miłości” (s. 96).

Autor podkreśla, że biegli ustanawiani w Rocie Rzymskiej, przynajmniej od roku 2009, diagnozują u badanych stron w procesach *nullitatis matrimonii* typ narcyzmu wrażliwego, powołując się najczęściej na koncepcję Glena Owensa Gabbarda, który poświęcił tej kwestii wiele miejsca w swoich publikacjach z zakresu psychiatrii. Badacz ten – w pewnej mierze – kontynuuje myśl jednego z twórców określenia form patologicznych narcyzmu, którym jest Heinz Kohut. Analiza dokonana w pierwszych dwóch rozdziałach monografii ks. R. Kamińskiego pozwoliła stwierdzić, że obydwie formy narcyzmu – wielkościowa i wrażliwa (ukryta) – są równouprawnione.

Rozdział trzeci, poświęcony – jak już nadmieniono – kwestii wpływu narcyzmu wrażliwego na nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej oraz w doktrynie prawa kanonicznego, obejmuje dwa wątki tematyczne: orzecznictwo rotalne i doktrynę kanonistyczną¹. W piśmiennictwie kanonistycznym zagadnienie narcyzmu bywa podejmowane jako źródło niezdolności konsensualnej; występuje też w kontekście analizy orzecznictwa rotalnego; traktowane jest jako kategoria psychologiczna przyjmowana do obszaru prawa kanonicznego.

Na podstawie żmudnej analizy 28-miu orzeczeń rotalnych pochodzących z lat 1994-2023, w których pojawia się kwestia zaburzenia narcystycznego (typu wrażliwego) osobowości, Autor dostrzega „wyraźną linię orzeczniczą, wyznaczającą kierunek w rozumieniu istotnego wpływu na nieważność małżeństwa kanonicznego tej anomalii, będącej z samej swej natury poważną” (s. 241).

¹ Wspomnianą wyżej obiekcją dotyczącą „rzucającej się w oczy” dysproporcji w ujęciu obu wątków można usprawiedliwić szczupłością piśmiennictwa kanonistycznego w obszarze, o którym mowa.

Gdy chodzi o rozstrzygnięcia Roty Rzymskiej, które zapadły w przebadanych przez Autora orzeczeniach², to dominującymi tytułami nieważności był poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095 n. 2 KPK) oraz niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej (kan. 1095 n. 3 KPK). W większości orzeczeń pozytywnych (*pro nullitate*) występował brak wolności wewnętrznej kontrahenta (kan. 1095, n. 2 KPK).

Autor nie pomija również wskazania powodów trudności w orzekaniu w sprawach, o których mowa (m. in. współistnienie różnych anomalii psychicznych przy jednoczesnym występowaniu – w różnym stopniu – sprawności natury kompensacyjnej; nie zawsze narcyzm osiąga stan zaburzenia osobowości). Podkreśla przy tym rolę biegłych w rozstrzyganiu spraw, o których mowa. Znamienna jest informacja, iż tylko w jednym przypadku ponens bardzo szczegółowo opisał narcyzm wrażliwy.

Z przeprowadzonych przez ks. dr. Kamińskiego analiz wynika, że bardzo ważne było precyzyjne opisanie przez opiniującego biegłego zachowań i cech badanego oraz przyporządkowanie ich do narcyzmu wrażliwego. Jego ukryty charakter może bowiem utrudniać postawienie diagnozy, a tym samym rozpoznanie w danym przypadku tego typu zaburzenia osobowości. Jeszcze ważniejsze jest jednak ukazanie wpływu zdiagnozowanej anomalii na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego. Od tego bowiem – w znacznym stopniu – zależy właściwa ocena całości materiału dowodowego, dokonana przez sędziego, i przełożenie psychologicznych wniosków na kanoniczne kategorie niezdolności konsensualnej. Nierzadko zdarzało się w omawianych sprawach, że dopiero na stopniu rotalnym dokonano prawidłowej ekspertyzy biegłego, co tym samym przyczyniło się do wydania właściwego orzeczenia dotyczącego nieważności małżeństwa.

Interesująca jest charakterystyka części *In facto* przebadanych wyroków rotalnych, podobnie jak wskazanie najczęściej uwzględnianych przez Trybunał cech i zachowań, które ujawniały narcyzm wrażliwy (poczucie wielkości, potrzeba podziwu, odrzucenie w momencie niespełnienia oczekiwań, psychiczne niszczenie współmałżonka, manipulacja, syndrom „matki miłosierdzia”, poczucie wszechmocy, poszukiwanie adekwatności i uznania).

Na uwagę zasługuje konstatacja, iż kategorie psychologiczne omówione w pierwszych dwóch rozdziałach pracy, znalazły swój refleks w opiniach biegłych, którzy występowali w

² Na s. 239 Autor (podobnie zresztą, jak inni autorzy), na oznaczenie terminu „wyrok” używa niekiedy terminu „sentencja” (pochodzącego od terminu łacińskiego „sententia” oznaczającego „wyrok”), co nie jest właściwe (wyraz „sentencja” w języku polskim ma zupełnie inne znaczenie niż „wyrok”). Chcąc zastąpić termin „wyrok” innym wyrazem można użyć terminu „orzeczenie” albo „rozstrzygnięcie”; poprawne jest również stosownie pisowni łacińskiej: „sententia” lub *sententia*.

prezentowanych sprawach. Natomiast w części *In facta* orzeczeń dokonano „przełożenia” kategorii psychologicznych na kategorie prawne. W sześciu wyrokach (pozytywnych) narcyzm wrażliwy był skorelowany z innymi anomaliami („mieszane” zaburzenie osobowości).

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż „materiał” w postaci niemal trzydziestu wyroków rotalnych (niepublikowanych) pozwolił Kandydatowi ukazać uniezdalniający charakter narcystycznego (wrażliwego) zaburzenia osobowości.

Pracę tę należy ocenić wysoko: jako oryginalne studium w przedmiocie wpływu narcyzmu wrażliwego na zdolność do zawarcia małżeństwa kanonicznego, oparte na „przesłankach” zarówno psychologiczno-psychiatrycznych jak i kanonistycznych.

2. Pozostałe osiągnięcia naukowe

Bogaty jest pozostały dorobek naukowy Habilitanta uzyskany po otrzymaniu stopnia naukowego doktora, obejmuje bowiem dwie monografie autorskie i jedną współautorską oraz 17 rozpraw i artykułów, a także 3 recenzje.

Praca pt. *Prawna ochrona środków społecznej komunikacji*, Marki, Wydawnictwo Michalineum 2016, ss. 367, ma na celu ukazanie, w jaki sposób Kościół sprawuje ochronę nad środkami społecznej komunikacji, rozumianą jako stałą i zorganizowaną działalność podejmowaną w celu zachowania porządku prawnego oraz praw podmiotowych. Autor przyjmuje tezę, iż Kościół chroni swoich wyznawców przed potencjalnymi nadużyciami w sferze mediów, które mogą stawać się także środkami służącymi popełnianiu przestępstw na forum kościelnym.

Omawiając rozwój historyczny rozwój w sferze środków komunikowania, Kandydat podkreśla, że – obok instytucji politycznych i edukacyjnych – instytucje kościelne od dawna dbają o komunikację ze swoimi członkami. Prawdziwy przewrót w dziedzinie komunikacji nastąpił wraz z rewolucją naukowo-techniczną, postępującą urbanizacją i rozwojem przemysłu. Proces ten trwa od ponad dwustu lat, a w kolejnych jego etapach pojawiały się wynalazki nazywane środkami społecznej komunikacji.

W rozdziale pierwszym opracowania zostało przedstawione nauczanie Magisterium kościelnego w materii środków komunikowania, począwszy od pierwszego dokumentu wydanego przez Sykstusa IV, poprzez kolejne stulecia – aż do nauczania papieża Franciszka.

Rozdział drugi Autor poświęcił trosce Kościoła o wspieranie właściwego używania środków społecznej komunikacji. Omówiono tutaj zasady podejmowanej ochrony, łącznie z regulacją KPK z 1983 roku i późniejszych enuncjacji. Zwrócono tutaj uwagę m.in. na dziedzinę nauczania i wychowania religijnego w szkole oraz w środkach komunikacji społecznej niezależnych od kościelnej osoby prawnej. W rozdziale trzecim uwzględniono aspekt prawno-karny (normy kodeksowe).

Zdaniem Autora, zagadnienie posługiwania się środkami społecznej komunikacji oraz ich ochrona w Kościele w kontekście współczesnego multimedialnego i multikulturowego społeczeństwa jest nader aktualne.

W pracy pt. *Teologiczne i prawne podstawy korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w realizacji „munus docendi” Kościoła*, Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego 2019, ss. 140, ks. dr Kamiński ukazuje fundament, składający się z założeń teologicznych oraz norm prawnych, który uprawnia Kościół, a także zobowiązuje go do posługiwania się środkami społecznej komunikacji w wykonywaniu wrodzonego mu nauczycielskiego zadania w odniesieniu do zasad wiary i moralności. Autor koncentruje więc swoją uwagę zarówno na naturze i treści nauczania Kościoła, jak i na środkach wykorzystywanych w realizacji tegoż nauczania. Obejmuje ono nie tylko prawdy wiary, ale także zasady moralne życia osobistego i społecznego oraz ocenę wszystkich spraw ludzkich w takim stopniu, w jakim wymagają tego fundamentalne prawa osoby ludzkiej i zbawienie człowieka.

Autor podkreśla, że współcześnie przepowiadanie orędzia ewangelicznego powinno dokonywać się również z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, do czego zachęca dekret *Vaticanum II* o środkach społecznej komunikacji *Inter mirifica*, a w ślad za nim także normy prawa kanonicznego. Również inne, późniejsze dokumenty Kościoła oraz przepisy prawne formułują teologiczne i jurystyczne podstawy do realizacji *munus docendi* z wykorzystaniem nowoczesnych mediów. Wśród norm na szczególną uwagę zasługuje kan. 747 KPK, który zawiera zapisy na temat źródeł depozytu wiary oraz zasadniczych elementów jego przekazywania.

Wysoko należy ocenić również współautorstwo Kandydata w pracy pt. *Brak rozeznania oceniającego w świetle wyroków Roty Rzymskiej wydanych w 2021 roku*, Warszawa 2023, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego [współautor: Ginter Dzierżon], ss. 238.

Opracowanie to³, obejmuje prezentację (wraz z komentarzami Autorów) do wybranych szesnastu wyroków Roty Rzymskiej z 2021 roku (nieopublikowanych), przy czym w odniesieniu do siedmiu wyroków autorem jest Habilitant, do dziewięciu zaś ks. G. Dzierżon. Należy podkreślić, iż studium to ma wymiar nie tylko teoretyczny, lecz również aplikacyjny, stanowi bowiem znaczącą pomoc dla polskich trybunałów kościelnych w orzekaniu w sprawach *nullitatis matrimonii*.

Opracowania, które wyszły spod pióra Kandydata (podobnie zresztą, jak te, których autorem jest ks. G. Dzierżon) znamionuje wnikliwość, swobodne „poruszanie się” w problematyce niezdolności konsensualnej do zawarcia małżeństwa, znajomość orzecznictwa rotalnego oraz doktryny kanonistycznej. W swoich komentarzach ks. R. Kamiński zwraca uwagę na szereg kwestii związanych z danym orzeczeniem rotalnym; co więcej: niejednokrotnie zdobywa się na ocenę danego rozstrzygnięcia. Niewątpliwie, jako doświadczony pracownik Trybunału Metropolitalnego w Warszawie, swobodnie porusza się w problematyce związanej z procesem *nullitatis matrimonii*.

Osiągnięcia Kandydata w sferze dorobku naukowego wolno uznać za znaczące.

3. Udział w konferencjach naukowych

Habilitant uczestniczył w blisko dwudziestu konferencjach i sympozjach naukowych: międzynarodowych i krajowych; wygłosił podczas tych posiedzeń 9 referatów, m.in. podczas dorocznych konferencji Stowarzyszenia Kanonistów Polskich (co najmniej dwukrotnie). Uczestniczył m.in. w Międzynarodowym Kongresie Prawa Kanonicznego w Paryżu (13-20.9.2023).

4. Staże naukowe

Kandydat odbył następujące ^{staże} naukowe:

- 1) Uniwersytet w Ferrarze (Wydział Prawa): 2023/24;
- 2) Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji): 203/2024;

³ W tytule pracy zabrakło słowa „poważny” [brak], kan. 1095, n. 2 KPK zawiera bowiem zwrot; „[...] qui laborant **gravi** defectu [...]” [podkreśl. moje – W.G.]. Poza tym w tytule pracy podano: „[...] w świetle wyroków”, co zdaje się wskazywać, że chodzi o wszystkie wyroki wydane w 2021 roku, tymczasem *de facto* chodzi o szesnaście wyroków, co zresztą zaznaczono we Wstępie (s. 9).

- 3) Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie (Wydział Prawa Kanonicznego): 2018, 2019 i 2023;
- 4) Instytut Katolicki w Paryżu (Wydział Prawa): 2022.
- 5) Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Wydział Prawa i Administracji): 2022/2023.

5. Zespoły badawcze i ekspertyzy

Kandydat uczestniczył w czterech zespołach badawczych oraz w trzech projektach zespołowych.

Kilkukrotnie przygotowywał ekspertyzy dla Konsulty Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich.

6. Szkolenia i kursy

Kandydat ukończył następujące szkolenia i kursy:

- 1) Kurs dla postulatorów i ich współpracowników w sprawach kanonizacyjnych, Kuria Metropolitalna w Krakowie, Instytut Prawa Kanonicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, 5-9 listopada 2007.
- 2) Kurs dotyczący *forum internum*, Trybunał Penitencjarii Apostolskiej, Rzym, 21-25 marca 2011, kurs dokształcający.
- 3) Kurs specjalistyczny w zakresie dyspensy *rato non consumato* i stwierdzenia nieważności święceń, Trybunał Roty Rzymskiej, Rzym, 2011-2012, kurs dokształcający.
- 4) Kurs specjalizacyjny w zakresie jurysprudencji, Papieski Uniwersytet Gregoriański, Rzym, 2012-2013, kurs dokształcający.
- 5) Szkolenie „Odpowiedź Kościoła na kryzys wykorzystania seksualnego małoletnich w aspektach: teologiczno-historycznym, psychologicznym i prawnym”, Centrum Ochrony Dziecka, 18 października 2016 r.
- 6) Szkolenie „Procedury kanoniczne w przypadkach wykorzystania seksualnego małoletnich: dochodzenie wstępne, kanoniczny proces karny lub administracyjny oraz inne sposoby i środki stosowane w tych przypadkach”, Centrum Ochrony Dziecka, 27-28 stycznia 2017 r.

- 7) „Warsztatowa sesja szkoleniowa”, Centrum Ochrony Dziecka, 19-20 marca 2018 r.
- 8) Kurs dokształcający „*Delicta reservata*, aktualne kwestie i przyszłe perspektywy” na Papieskim Uniwersytecie *Urbaniana*, Rzym, 13-14 marca 2023 r.

7. Działalność dydaktyczna

Poza zajęciami w UKSW Kandydat prowadził również zajęcia na UAM w Poznaniu (2022-2023).

8. Dane naukometryczne

Liczba cytowań łącznie: 33

Index Hirschen =2

Sumaryczna punktacja ministerialna: 1145 (według Bazy Wiedzy UKSW)

9. Aktywność organizacyjna

Habilitant pełni funkcję prodziekana Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, wicedyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego na tymże Wydziale, jest członkiem Senatu tejże Uczelni, sędzią w Sądzie Metropolitalnym w Warszawie, przewodniczącym Zespołu Konkursowego, rzecznikiem Zespołu ds. Dyscypliny Studentów.

10. Wniosek końcowy

Mając na uwadze wskazane wyżej osiągnięcia ks. dr. Rafała Kamińskiego uzyskane po otrzymaniu stopnia naukowego doktora stwierdzam, że w pełni spełnia warunki stawiane kandydatom do uzyskania stopnia doktora habilitowanego określone w art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, z późn. zmianami (Dz. U. z 2021 r. poz. 478) w wymaganym zakresie opisanym w punktach 2b oraz 3. Popieram zatem wniosek o nadanie Kandydatowi stopnia doktora habilitowanego.

ks. M. Górnala